

ВІДГУК
офіційного рецензента кандидата педагогічних наук, доцента кафедри
соціальної педагогіки та спеціальної освіти
Запорізького національного університету
Кучерак Ірини Володимирівни
на дисертаційну роботу Апухтіної Вікторії Валеріївни на тему:
«Формування готовності майбутніх логопедів до корекції
сенсомоторного розвитку в професійній діяльності», подану на здобуття
наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Безпосереднє чуттєве сприйняття предметів і явищ довкілля – першооснова пізнання, саме тому сенсомоторний розвиток забезпечує підґрунтя для зростання інтелекту дитини. Проте у сучасному світі, де спостерігається збільшення обсягу використання мультимедійних засобів і відчувається певний дефіцит сенсорного досвіду, що накопичується лише завдяки безпосередньому сприйняттю та формуванню уявлень про зовнішні властивості предметів, їх форму, колір, величину, положення у просторі, означене не реалізовується повною мірою. Відтак виникає потреба у цілеспрямованому формуванні готовності майбутніх фахівців і, зокрема, логопедів до корекції сенсомоторного розвитку.

Означене вимагає застосування персоналізованих програм, що адаптовані до потреб кожної дитини і спрямовані на підтримку розвитку мовлення, координації, уваги та сприйняття. Цей підхід передбачає застосування сучасних діагностичних та корекційних технік, а також неперервного професійного зростання для впровадження новітніх підходів у практику, зважаючи на сучасні вимоги освітньої системи і суспільства. Реалізація таких завдань передбачає ретельний аналіз існуючих практик і розробку нових методів для ефективної роботи. Проте дослідження таких питань у науковому дискурсі не отримало достатньої уваги, що актуалізує тему дисертаційної роботи.

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності та оформлення.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 14 додатків, списку використаних джерел (294 позицій на 30 сторінках, з них 96 – іноземною мовою). Загальний обсяг роботи становить 282 сторінки, з них основного тексту – 186 сторінок. Дисертація містить 35 таблиць і 7 рисунків. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено її об'єкт і предмет, зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мету, завдання, гіпотезу і методи дослідження, експериментальну базу, наукову новизну та практичне значення дослідження, апробацію одержаних результатів.

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності. Об'єкт дослідження полягає у професійній підготовці майбутніх логопедів у закладах вищої освіти. Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності.

У першому розділі – «Теоретичні основи формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності» авторкою презентовано поняттєво-термінологічний апарат дослідження; проаналізовано стан розробленості проблеми підготовки майбутніх логопедів у науковій теорії та освітній практиці; представлено вітчизняний і закордонний досвід підготовки майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності; висвітлено компонентно-структурний аналіз готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності.

В.В. Апухтіна розглядає готовність майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності як результат та мету професійної підготовки у закладі вищої освіти, що містить методiku використання методики корекції сенсомоторного розвитку осіб з порушенням мовлення згідно з індивідуальним станом розвитку мовлення,

сенсомоторної та комунікативної сфер, надає можливість організовувати та проводити діагностичну й корекційно-розвиткову роботу з особами з порушеннями мовлення з метою ефективного їх подолання (або поліпшення), а також передбачає сформованість моральних, мотиваційних та вольових якостей.

Дисертанткою виявлено й охарактеризовано структуру готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності, що містить такі компоненти: мотиваційно-ціннісний компонент (відображає особистісні мотиви, цінності та інтереси майбутнього логопеда до професійної діяльності); когнітивний компонент (позначає знання та уявлення майбутнього логопеда про особливості корекції сенсомоторного розвитку); діяльнісно-практичний компонент (охоплює практичні навички та уміння, які необхідні для ефективної корекції мовлення та сенсомоторного розвитку); професійно-комунікативний компонент (стосується умінь логопеда ефективно взаємодіяти з особами з порушенням мовлення, їх членами родини та іншими фахівцями); оцінно-рефлексивний компонент (відображає здатність здобувача до самоаналізу, самооцінки та корекції своєї професійної діяльності).

У другому розділі – «Науково-методичні засади формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку» здобувачкою розроблено й науково обґрунтовано концепцію педагогічного впливу на процес формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності, а також структурно-функціональну модель досліджуваного процесу, змістовим ядром якої є сукупність визначених організаційно-педагогічних умов.

Третій розділ дисертації «Організація та проведення експериментального дослідження» присвячено висвітленню етапів дослідно-експериментальної роботи, поетапної реалізації структурно-функціональної моделі та аналізу результатів експерименту. Загальну логіку експериментальної роботи побудовано відповідно до мети й завдань

дослідження, що передбачало: визначення етапів роботи та розроблення дослідної програми; проведення констатувального, формувального й контрольного етапів педагогічного експерименту; визначення кінцевого рівня сформованості досліджуваного явища. Експериментально доведено суттєвий вплив на підвищення рівня сформованості готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку у професійній діяльності реалізованими організаційно-педагогічними умовами.

Висновки дисертації відображають коректні та обґрунтовані результати, які логічно випливають з представленого матеріалу. Список літератури підтверджує, що авторка глибоко проаналізувала наукові праці вітчизняних та закордонних дослідників дотичних обраних темі. Структура та логіка викладу дисертаційного матеріалу відповідають дослідницьким об'єктам, предметам та методам, що дозволило авторці створити міцний науковий фундамент для своїх наукових пошуків. Матеріал у дисертації викладено систематично та зрозуміло, продемонстровано здатність виокремлювати ключові аспекти та ясно аргументувати їх.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження обраної проблеми виконано відповідно до основних напрямів і завдань наукової роботи кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти Запорізького національного університету: у 2020-2023 н.р. з теми «Соціально-педагогічна підтримка суб'єктів інклюзивного освітнього процесу», у 2023-2024 н.р. з теми «Психолого-педагогічні основи підготовки здобувачів вищої освіти до корекційно-розвиткової роботи в інклюзивному освітньому середовищі» (реєстраційний номер УкрІНЄІ № 0123U104202).

Тема дисертації затверджена Науково-технічною радою Запорізького національного університету (протокол № 6 від 31.11.2023).

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові аргументи, висновки та рекомендації, представлені здобувачкою у дисертації, характеризуються високою обґрунтованістю.

В.В. Апухтіна провела ретельний аналіз значної кількості літературних ресурсів, включаючи праці як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Дисертантка критично переосмислила наукові досягнення, роблячи внесок у дебати, що підтверджує її високу наукову кваліфікацію.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується коректним використанням цілого комплексу методів дослідження, використання яких дозволило авторці об'єктивно та повно дослідити проблему формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності та перевірити ефективність впроваджених організаційно-педагогічних умов.

5. Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна.

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 19 наукових праць, з них: 1 стаття в науковому виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Scopus; 6 статей у фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз; 12 публікацій у збірниках матеріалів тез конференцій. Основні наукові результати дослідження апробовані в матеріалах міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій.

Дисертантка отримала наступні результати:

- вперше розроблено та апробовано: організаційно-педагогічні умови для забезпечення ефективності процесу формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності; структурно-функційну модель, компоненти, показники критерії, рівні, форми, методи та засоби формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності; комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Сенсорна інтеграція осіб з мовленнєвими порушеннями»;

- уточнено і конкретизовано: базові поняття дослідження: «сенсомоторний розвиток», «професійна діяльність», «готовність майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності»;

компоненти та показники готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-практичний, професійно-комунікативний, оцінно-рефлексивний); критерії (мотиваційний, знаннєвий, операційний, особистісний, рефлексивний); рівні її сформованості (конструктивний, продуктивний, репродуктивний, рецептивний);

- набули подальшого розвитку: теоретичні та методичні аспекти, пов'язані з організацією процесу формування готовності майбутніх логопедів до роботи в умовах, де спостерігається ускладнення механізмів та проявів порушень розвитку в контингенту осіб з порушеннями мовлення, що мають сенсорні та моторні порушення; вдосконалення змісту програм професійно-орієнтовних дисциплін для забезпечення майбутніх логопедів зазначеними компетентностями.

6. Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти організаційно-педагогічних умов, які дають можливості вирішити означені суперечності; розробці методики діагностування рівнів готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності, авторських навчальних програм, спрямованих на формування готовності майбутніх логопедів та реалізацію навчально-методичного забезпечення: розроблення робочої програми дисципліни «Сенсорна інтеграція осіб з мовленнєвими порушеннями», доповнення тем дисциплін «Неврологічні основи логопедії», «Основи нейрофізіології», «Нейропсихологія у логопедичній практиці», «Логопедія», «Ігрові технології у роботі логопеда», «Профілактика вторинних відхилень» для активізації самостійної роботи майбутніх логопедів та отримання знань та досвіду корекції сенсомоторного розвитку в роботі з особами, які мають порушеннями мовлення.

Матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі підготовки майбутніх логопедів у закладах вищої освіти під час розроблення

програм навчальних курсів, у системі неформальної освіти та сфері підвищення кваліфікації фахівців зі спеціальної освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Запорізького національного університету (довідка № 01/01-13/16 від. 07.02.2024), Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка № 1/229 від 13.03.2024), Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (довідка № 31 від 21.03.2024).

7. Дотримання академічної доброчесності.

За результатами вивчення тексту дисертації, наукових публікацій В.В. Апухтіної порушень академічної доброчесності не встановлено. Елементи фальсифікації чи фабрикації тексту в роботі відсутні. При використанні ідей, підходів, висновків, наукових результатів і фрагментів текстів інших дослідників наведено коректні посилання на відповідні джерела.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

1. Включення другої контрольної групи значно покращило б обґрунтованість висновків щодо ефективності нових інтервенцій. Це дозволить здійснити пряме порівняння між стандартною практикою та досвідом впровадження зазначених організаційно-педагогічних умов. Детальний опис критеріїв відбору учасників, таких як вікові межі, освітній бекграунд та специфічні навички, також важливий для забезпечення репрезентативності зразка та відтворюваності дослідження.

2. Важливо було детально обґрунтувати вибір застосованих статистичних методів. Розгляд альтернативних методів, таких як множинна регресія або аналіз шляхів, моіг допомогти краще зрозуміти структуру взаємозв'язків між змінними та виявити можливі медіатори чи модератори ефектів інтервенцій.

3. Опис етапів експерименту мав містити конкретну інформацію про тривалість кожного втручання, частоту та тривалість занять. Крім того, варто було докладно описати використані інтерактивні методи і технології,

зокрема, яким чином вони були інтегровані в процес навчання, та як вони впливали на залученість та активність студентів.

4. Детальний розгляд зовнішніх факторів, таких як мотивація студентів, їхній попередній досвід та специфіка навчального закладу, важливий для інтерпретації результатів дослідження. Важливо було розробити стратегії для мінімізації або контролю цих факторів, наприклад, через адаптацію впровадження чи методів оцінювання.

5. Перегляд і коректура тексту дисертації допомогли б виправити орфографічні, стилістичні та пунктуаційні помилки. Також слід було звернути увагу на змістовні повторення в різних частинах роботи.

Загалом дисертація В.В. Апухтіної виконана на високому науково-теоретичному рівні. Висловлені зауваження переважно стосуються складності та комплексності обраної теми дослідження і не знижують наукову або практичну вартість цієї роботи. Таким чином, ці зауваження варто вважати рекомендаціями для майбутніх наукових досліджень здобувача.

9. Загальні висновки щодо дисертаційної роботи.

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертація Вікторії Валеріївни Апухтіної на тему «Формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка за актуальністю, змістом, повнотою викладу її результатів у публікаціях, обсягом і якістю оформлення відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка, Апухтіна Вікторія Валеріївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 015

Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти

Запорізького національного університету

Ірина КУЧЕРАК